

René de Clercq

Zon-minnaar en Dietsche bard

'When I can get down to my naked sun-self, then the sun and I can commune by the hour, the blazing interchange, and he gives me life, sun-life, and I send him a little new brightness from the world of the bright blood...

...The sun, like a lion, loves the bright red blood of life, and can give it an infinite enrichment if we know how to receive it...

There is an eternal vital correspondence between our blood and the sun... The sun is a great source of blood-vitality, it streams strength to us... The sun is a great heart whose tremors run through our smallest veins.'

Had René de Clercq nog deze woorden van D.H. Lawrence onder de oogen kunnen krijgen, hij zou er bij van enthousiasme zijn opgesprongen; juister: hij zou er zijn 'manen' om geschud hebben, en de hand, die bij het lezen in den baard graaide, zou met een bonk op de tafel blijk hebben gegeven van zijn instemming, kort en krachtig, zooals hij dat het liefst had.

Een sterke stapper in de Zon. Muggen zwermen om hem heen. Maar hij blaast geweldige wolken uit de pijp die als een hoorn van overvloed aan zijn mond hangt, boven den wilden stroom van het baardhaar. - Dook hij zijn hoofd ergens in den blonden brand van het koren? De lokken zijn verward en vallen tot vóór zijn oogen. De roodste der kollebloemen heeft zich vanzèlf aan zijn jaskraag vastgehecht!

Als hij sprak over zijn Zon-dienst! - Ik denk terug aan een bijeenkomst van strijdende Vlamingen te Antwerpen. De Clercq was onder de redenaars. Hij zou een politieken speech houden: hij sprak over de Zon! Ik kan mij althans niet herinneren dat hij over iets anders handelde, zoozeer overheerschte het zon-motief al de rest. Ineens brak het uit hem los. Als een jongleur met vuurballen, zoo speelde

hij met de zonnebeelden die elkaar verdrongen in zijn gedachte, - tot hij in zijn zonnebeeldspraak verdoolde, zichzelf verloor in den gloed die zijn woord daar ontstak op het kleine, kramakkele podium.

Toen hij in den zomer van 1932 te Lage Vuursche werd begraven, stond over de goede Dietsche aarde de hemel in lichtelaaie. Maanden lang behield ik op mijn handen de vlekken die de zon daar brandde, terwijl ik aan de groeve stond en van het omkrullend papier mijn 'Adieu' las voor den Bard van het kampende Vlaanderen, van het wordende Dietschland. De vogelen floten in het vlamvend gebladerte van de vorstelijke kruinen boven ons hoofd. Dronken van licht tuimelden vlinders over elkander. Vuur liep door het gras, dat geen windje verkoelde; liep over het glimmende hout van de kist, over de zwarte pakken der treurenden. - Zóó was Natuur haar afscheid van den man die van zichzelf getuigde, dat hij de Zon droeg in zijn merg en bloed!

Zoolang, in deze lage landen, een moeder zal neerbuigen over het wiegje van haar kind, zal er de stem van den 'heidenschen' Zonminnaar, die René de Clercq was, vernomen worden; zoolang een man zal weten van de worsteling om Dietsche Grootheid, zal de glorie van haar kracht niet ondergaan.

In De Clercq lagen diepten van teederheid, naast diepten van woesten kampdrift. Wat uit deze diepten opsteeg en zingende woord werd, vond in het volksgemoed immer denzelfden wakkeren weerklank. - Kan het anders, bij een zoo direkte verbondenheid als daar is tusschen zijn Lied en het volksleven? De vrouw die zijn Douwderideine neuriet, de arbeider die vrouw en kinderen verheerlijkend bezingt met de woorden uit Hemelhuis, hebben het gevoel, dat wat de Dichter hun voorzegt, aan hun eigen hart is ontbloeid. Maar een Dichter moest komen, die aan de taal van hun vertrouwelijkheid dien glans gaf en hare rhythmten verbond tot die harmonie, waardoor hun wereld van elken dag in een Rijk van Verwondering werd omgetooverd.

Bussum 15 Sept. 1916.

Waarde heer Van Dishoeck,

Uit Nellen dreigt gij mij een tweede gebroederteworden.

Reeds lang was ik immers gij te even binnen te komen, om over een en ander te spreken; tevens ook over de uitgave van een nieuwe bundeltje "De Noodhoorn" dit gij mij laatste oorlogszegen, een bundeltje van denzelfden omvang, als "de zware Kroon".

De seker ligt gereed.

Van namiddag tussen 5 en 6 kom ik ~~de~~ hoofdel te dan tehuis te vinden -

In dank en vriendschap

René de Clercq

In de oorlogsjaren konden wij het beleven, hoe de strijdliederen van De Clercq uit de bruisende opstandigheid van hun maker overgingen in de Activistische gemeenschap, die als het ware op deze zangen had gewacht om naar hun maatslag haar opmarsch te regelen.

Het begon met De Clercq's antwoord op de straf die de Belgische Regeering hem wegens zijn opkomen voor de 'Vlaamsche Zelfstandigheid' had toegediend: het lied Aan die van Havere:

Wij houden van trukken noch tirelantijnen,
Heeren van Havere, weet het goed!
Wij zijn Germanen, geen Latijnen,
Opene harten, zuiver bloed.
Heb ik geen recht, ik heb geen land;
Heb ik geen brood, ik heb geen schand;
Vlaanderen, Vlaanderen, met hand en tand
Sta ik recht voor u,
Vecht voor u!

Avond aan avond heb ik te Gent dat lied van tartenden spot en hoogen trots - getoonzet door Lieven Duvosel - hooren aanheffen door de scharen die werden opgetrommeld naar de meetings der Activisten, in barokke danslokalen, in afschuwelijke achterbuurtbioscopen. Met koperen instrumenten werd de zang begeleid, die geen ge-zàng was, maar veeleer een ge-stàmp van rouwe, opgezweepte stemmen, donker en zwaar, met af en toe (aan het eind van een vers) de vlijmscherpe vlam van een vrouwelijke falset.

In denzelfden 'stijl' weerklonken het Bussumer Leeuwenlied en De Vlaamsche Smeder. Over de stad-in-het-duister hing geronk van Engelsche vliegmaschinen. Sirenen gilden en nu en dan hoorde men den doffen donder van een ontploffing...

Het is mijn innige overtuiging, dat, ook van het standpunt der 'zuivere taalwaarden' beschouwd, De Clercq's nationalistische liederen als het sterkste in zijn oeuvre zullen blijven gelden. Niet alle bezitten die conciesheid, die

[p. 136]

scherpte van rythme en beeld, die harde helderheid van klank, die hij te bereiken wist in gedichten als De Voogden, Aan die van Havere en Daar is maar één Land. Ook door de zwakste jaagt altijd nog iets van het innerlijk 'oreest', dat in enkele onsterfelijke Geuzenliederen, in de hekelverzen van Vondel, de woorden aanblaast tot wit-gloeiens toe. Het ontspringt, bij René de Clercq, aan een Vrijheidsdrang die met behulp van het adjektief 'wild' op de juiste manier wordt gekenmerkt. - Wilde vrijheidszucht: zij is 't, die, naar het inzicht van Dr. Antoon Jacob, den dichter van De Noodhoorn stempelt tot een persoonlijkheid van anarchistische allure.

Toen De Clercq stierf, was op het veld van den Dietschen Strijd een geslacht naar voren getreden, dat een gansch àndere opvatting huldigde van het Vrijheidsideaal. - Voor dit geslacht begint de vrijheid bij het verantwoordelijkheidsbesef; niet de leuze van 'het zich uitleven', maar de wil tot gebondenheid onthult haar diepere beteekenis. Vrijheid voor dit geslacht is onafscheidbaar van Gezag en Orde.

René de Clercq zag nog het begin van den opmarsch dezer nieuwe generatie. Of de grijs-geworden Bard èn Kamper, zoo hem daartoe de tijd was gelaten, mentaal den weg zou hebben gevonden tot die generatie, kan nòch in affirmatieven nòch in negatieven zin met zekerheid worden beantwoord. Vast staat, dat hem in de jonge Beweging aantrok haar soldateske dynamiek: 'activistische' kracht van het zuiverste gehalte. - Hij zou, voor het minst, een van diegenen zijn geweest, die de gesloten kolonnen van het komende Dietschland op hun doortocht zou hebben begroet met een zwaai van

zijn hoed en een 'Houzee!' in den stijl van Gisteren: - te oud van jaren, allicht, om mee te gaan, maar terzelfdertijd te jeugdig van hert om binnen te blijven bij den dreun van het nieuwe Leven.

Wies Moens

Uit Geschenk 1933. Herinneringen aan Nederlandse schrijvers (1933) – C.J. Kelk